

Kohtuasi C-455/23 [Garera]ⁱ**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

20. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

3. aprill 2023

Kaebaja:

G.T.

Vastustaja:

T. S.A.

Põhikohtuasja ese liikmesriigi kohtus

Menetlus kassatsioonkaebuse asjas, mille esitas G.T. Sąd Apelacyjny w Katowicach (Katowice apellatsioonikohus) otsuse peale, millega jäeti rahuldamata hagi esitajaväärtpaberite tagamisest ja täitmisest vabastamise nõudes

Põhikohtuasja ese ja õiguslik alus

Liidu põhimõte, mis puudutab liikmesriigi kohtunike määramist ilma nende nõusolekuta õigust mõistma teises liikmesriigi kohtu organisatsiooniüksuses kui see, kus nad tavapäraselt oma ametikohustusi täidavad. Seaduse alusel moodustatud kohtu staatus. Kohtunike tööaeg direktiivi 2003/88/EÜ artikli 6 lõike b kontekstis.

Õiguslik alus: ELTL artikkel 267

ⁱ Käesoleva kohtuasja nimi on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetluspoole tegelikule nimele.

Eelotsuse küsimused

1. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgenduse raames, mille Euroopa Kohus esitas otsuses W.Ž., C-487/19, tõlgendada nii, et Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuniku tähtajaline määramine mõistma kohut teise Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumisse ilma tema nõusolekuta rikub ametist tagandamise keelu põhimõtet ja kohtunike sõltumatuse põhimõtet analoogiliselt üldkohtu kohtuniku üleviimisega ühe ja sama kohtu ühest üksusest teise, kui

– kohtunik määratakse lahendama kohtuasju, mille ese ei kattu selle koja materiaalse pädevusega, millesse Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunik on ametisse määratud;

– kohtunikul ei ole sellise määramise kohta tehtud otsuse edasikaebamiseks õiguskaitsevahendit, mis vastaks kohtuotsuse W.Ž., C-487/1[9], punktis 118 määratletud nõuetele;

– Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe määruse teise kolleegiumisse määramise kohta ja Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi tööd juhtiva esimehe määruse konkreetsete kohtuasjade teatavale kohtunikule määramise kohta tegid isikud, kes määrati Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale samadel asjaoludel kui kohtuasjas W.Ž., C-487/1[9], ja senise kohtupraktika kohaselt on selliste isikute osalusel toimunud kohtumenetlused tühised või rikuvad poole õigust õiglasele kohtumõistmisele, mis on ette nähtud EIÖK artiklis 6;

– kohtuniku tähtajalisel määramisel ilma tema nõusolekuta õigust mõistma teise Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumisse olukorras, kus kohtunik on jätkuvalt kohustatud täitma töökohustusi oma algses kolleegiumis, puudub alus liikmesriigi õiguses;

– kohtuniku tähtajaline määramine ilma tema nõusolekuta mõistma õigust teises Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumis kui see, kuhu ta on ametisse nimetatud, toob kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (EÜT 2003, L 299) artikli 6[teise lõigu punkti b] rikkumise?

2. Kas sõltumata vastusest esimesele küsimusele tuleb ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tõlgendada nii, et „seaduse alusel moodustatud kohus“ ei ole kohus, mille kohtukoosseisu moodustamise aluseks olnud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimehe määruse teise kolleegiumisse määramise kohta ja Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi tööd juhtiva esimehe määruse konkreetsete kohtuasjade kohtunikule määramise kohta tegid isikud, kes nimetati Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale samadel asjaoludel kui kohtuasjas W.Ż., C-487/1[9], ja senise kohtupraktika kohaselt on selliste isikute osalusel toimunud kohtumenetlused õigustühised või rikuvad poole õigust õiglasele kohtumõistmisele EIÕK artikli 6 kohaselt?

3. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav või kui teisele küsimusele antakse vastus, mille kohaselt ei ole nii moodustatud kohus „seaduse alusel moodustatud kohus“, tuleb ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku ja liidu õiguse esimuse põhimõtet tõlgendada nii, et kohtunikud, kes on määratud esimeses ja teises küsimuses kirjeldatud viisil moodustatud kohtukoosseisu, võivad keelduda neile määratud kohtuasjas toimingute tegemisest, sh kohtuotsuse tegemisest, käsitades algusest peale kehtetuna määrusi nende määramise kohta kohut mõistma teises Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumis ja neile konkreetsete kohtuasjade lahendamiseks määramise kohta, või peavad nad tegema kohtuotsuse, jättes poole otsustada selle kohtuotsuse võimaliku edasikaebamise sel alusel, et rikutud on poole õigust asja arutamisele kohtus, mis vastab ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ja põhiõiguste harta artiklist 14 tulenevatele nõuetele?

Viidatud liidu õigusnormid

ELL artikli 19 lõige 1 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47

Euroopa Kohtu 6. oktoobri 2021. aasta otsus W.Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

2. aprilli 1997. aasta Poola Vabariigi põhiseaduse (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.) artiklid 45 ja 183

8. detsembri 2017. aasta seaduse Poola kõrgeima kohtu kohta (Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym) (terviktekst: *Dz. U.* 2021, jrk nr 1904, muudetud) artiklid 1, 3, 15, 17, 29, 30, 31, 35 ja 82

27. juuli 2001. aasta üldkohtute korralduse seaduse (Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych) (terviktekst: *Dz. U.* 2023, jrk nr 217) artikkel 22a

26. juuni 1974. aasta tööseaduse (Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy) artikkel 140

17. novembri 1964. aasta tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego) artikkel 398²⁰

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 Sąd Apelacyjny w Katowicach (Katowice apellatsioonikohus) jättis oma 4. detsembri 2019. aasta otsusega rahuldamata G.T. apellatsioonkaebuse Sąd Okręgowy w Katowicach (Katowice regionaalne kohus) 22. jaanuari 2019. aasta otsuse peale, millega jäeti rahuldamata hagi, mille ta esitas Huta [...] S.A. (asukoht linn R) vastu Huta [...] S.A. (asukoht linn R) esitajaväärtpaberite tagamisest ja täitmisest vabastamise nõudes. Kassatsioonkaebuse Sąd Okręgowy w Katowicach (Katowice regionaalne kohus) otsuse peale esitas hageja esindaja, kaevates kohtuotsuse tervikuna edasi ja väites, et tsiviilseadustiku teatavaid sätteid väärtalt tõlgendades on neid sätteid rikutud.
- 2 Oma 3. novembri 2020. aasta määrusega andis Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kassatsioonkaebusele menetlusloa. Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi tööd juhtiv esimees (edaspidi „tsiviilkolleegiumi esimees“) määras selle kohtuasja oma 14. detsembri 2020. aasta otsusega lahendamiseks kohtunik Karol Weitzile ja kohtuasi registreeriti numbri all II CSKP 501/22.
- 3 Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimene esimees (edaspidi „esimene esimees“) määras oma 15. veebruari 2023. aasta määrusega nr 25/2023 kohtuniku Bohdan Bienieki õigust mõistma Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumis alates 1. aprillist kuni 30. juunini 2023, sätestades samas ka kohtuasjade igakuise jaotamise põhimõtted. Selle määruse alusel määras Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunik, kes tegutses tsiviilkolleegiumi esimehe asetäitjana, 2. märtsil 2023 kohtuasja II CSKP 501/22 lahendamiseks kohtunik Bohdan Bieniekile. Kinnise kohtuistung kuupäev määrati II osakonna juhataja määrusega 3. aprillile 2023. Sellel päeval tsiviilasja II CSKP 501/22 lahendamiseks moodustatud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtukoosseis koosnes kahest Sąd Najwyższy töö- ja sotsiaalkindlustusajade kolleegiumi kohtunikust ja igapäevaselt Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumis õigust mõistvast kohtunikust, kes oli kohtuistung eesistuja. Kohtukoosseisu teine – ametikohaga töö- ja sotsiaalkindlustusajade kolleegiumis – kohtunik oli kohtukoosseisu määratud analoogilistel asjaoludel kui ettekandja-kohtunik.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 4 Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolmeliikmelisel koosseisul tekkis kahtlus seoses liidu õiguse tõlgendamise, eelkõige küsimuses, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus, mis on moodustatud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe ja tsiviilkolleegiumi esimehe määrustega, vastab kohtu kriteeriumitele, mis on

määratletud 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsuses W.Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, järgmisena esitatud põhjustel.

- 5 Esiteks jäeti teise Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumisse õigust mõistma määratud kohtunikud ilma tõhusast õiguskaitsevahendist.
- 6 Teiseks toimus kohtukoosseisu määramine ilma määratud kohtunike nõusolekuta, mis rikub ametist tagandamise keelu põhimõtet ja kohtunike sõltumatuse põhimõtet ning sekkub õigusesse õiglasele kohtumõistmisele, mis on seotud tõhuga õiguskaitse põhimõttega.
- 7 Kolmandaks on määrused teinud isikud samas olukorras kui kohtuasjas C-487/19 kirjeldatud kohtunikud, sest nende ametisse nimetamise käigus rikuti jämedalt Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunike ametisse nimetamise protseduurireegleid, mis on kohtusüsteemi ülesehituse ja toimimise lahutamatu osa.
- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaalutleb ka, kas kirjeldatud rikkumiste tõttu võiks kohtukoosseisu määratud kohtunikud keelduda nende korralduste täitmisest.
- 9 Liikmesriigi õigus (8. detsembri 2017. aasta seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõige 3) sisaldab õigusnormi, mis võimaldab Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimesel esimehel määrata kohtunik õigust mõistma teise kolleegiumisse. See õigusnorm võimaldab aga määrata kohtuniku (ilma tema nõusolekuta) lahendama ainult konkreetset kohtuasja, mis peab olema nimetatud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe määruses. Nii võib toimida olukorras, kus kohtuasja ese on hõlmatud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) mõlema kolleegiumi pädevusega, kui kõigi Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kõnealuse kolleegiumi kohtunike taandamise tulemusena tekib vajadus, et kohtuasja arutaks Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) teise kolleegiumi kohtunikud. Teine võimalus, mis on ette nähtud seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõikes 3, on määrata kohtunik tähtajaliselt teise Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumi koosseisu, aga sel juhul peab kohtunik õigust mõistma ainult selles n-ö uues kolleegiumis, mitte ei ole kohustatud mõistma õigust nii uues kolleegiumis kui ka oma põhikolleegiumis korraga. Niisugune hübriidkonstruktsioon on vastuolus seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõikega 3.
- 10 Määramine õigust mõistma teise kolleegiumisse, võtmata arvesse kohtuniku sisulist pädevust teatava kohtuasjade kategooria lahendamiseks, rikub õigust tõhusale õiguskaitsele ja õiglasele kohtumõistmisele. Mõlema nimetatud õiguse teostamise eeldus on, et kohtunikul on olemas teadmised ja kogemused, mis tagavad kohtuasja nõuetekohase läbivaatamise. See eeldus on eriti oluline Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) menetlustes, sest selle kohtu lahendid on hiljem aluseks madalama astme kohtute otsustele. Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) on jagatud kolleegiumiteks seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 3 kohaselt materiaalse kriteeriumi alusel. Ka Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunikukandidaadid seatakse üles nende erialase spetsialiseerumise alusel. Eri

kolleegiumitesse peaksid seega sattuma kohtunikud, kellel on kõnealuse kolleegiumi pädevusele vastavad teadmised ja erialased kogemused. Kohtuasjad suunatakse nimelt läbivaatamisele laekumise järjekorras, mitte aga hetkel, kui kohtunik-ettekandja või kohtukoosseis otsustab, et asi on juba läbi analüüsitud ulatuses, mis võimaldab selle lahendada. Kuna väljakujunenud mehhanism kohtunike toetamiseks puudub, peavad kohtunikul olema põhjalikud teadmised õigusvaldkonnas, milles ta tavapäraselt õigust mõistab. Ainult nii on võimalik ebatüüpilised, keeruka kontekstiga kohtuasjad lahendamiseks nõuetekohaselt ette valmistada.

- 11 Samuti ei ole käesolevas asjas kohtukoosseisu määratud kohtunikele tagatud mitte mingit õiguskaitset. Seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõike 3 tõlgendusest ilmneb, et seadusandja on jätnud täitmata kohustuse järgida liidu põhimõtet, mille saab välja lugeda 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsusest *W.Ż.* (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798 (kohtuotsuse põhjenduse punkt 118), üldkohtute kohtunike puhul. Seetõttu on vajalik Euroopa Kohtu sekkumine, et teha kindlaks, kas seda laadi tegevus ei riku ametist tagandamise keelu põhimõtet ja kohtunike sõltumatuse põhimõtet, sest Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe otsust kohtuniku teise Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumisse määramise kohta, jättes alles ka koormuse põhikolleegiumis, ei saa allutada kohtulikule kontrollile. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on ELL artikli 19 lõige 1 ja põhiõiguste harta artikkel 47, mis panevad liikmesriikidele kohustuse näha isikutele ette nende õiguste ja vabaduste kaitsmiseks vajalik kaebeõigus liidu õigusega hõlmatud valdkondades, oma olemuselt universaalsed ja Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunikud ei ole nende kohaldamisalast välja jäetud.
- 12 Samas ilmneb Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe seisukohast, mille ta esitas Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda) 17. märtsi 2023. aasta istungil, et kohtunikul, kes on määratud kohtukoosseisu seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõike 3 alusel, puudub selles küsimuses kaebeõigus. Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimene esimees leiab, et seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõige 3 on täielik ega võimalda kohaldada *mutatis mutandis* 27. juuli 2001. aasta üldkohtute korralduse seadust.
- 13 Täpsustuseks märgib Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus), et Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda) peab võimalikuks analoogia alusel kontrollida Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe otsuseid teise kolleegiumisse määramise kohta. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on aga Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda) riigi poliitilisest võimust sõltuv asutus (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus *A.K. jt* (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982; 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus *A.B. jt* (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153) ja sellel puudub kohtu staatus.

- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei saa samuti kasutada käesolevas kohtuasjas seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 35 lõike 3 põhiseaduslikkuse kontrolli võimalust, sest põhiseaduslikkuse järelevalve ei ole kohaldatav (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A.K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punktid 33–34; Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) 5. detsembri 2019. aasta otsus III PO 7/18; Euroopa Inimõiguste kohtu 7. mai 2021. aasta otsus kohtuasjas 4907/18, Xero Flor Sp. z o.o. vs. Poola).
- 15 Eraldi küsimus on see, kas Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe määrus kohtuniku määramise kohta Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumisse ei ole vastuolus tagatismehhanismiga, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivis 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (EÜT 2003, L 299, lk 9). Selles küsimuses ei ole Euroopa Kohus veel otsust teinud, kuigi juba on esitatud esimesed eelotsuse küsimused kohtuniku tööaja normide kohta (näiteks kohtuasi C-41/23).
- 16 Liikmesriigi õiguses on Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku tööaeg kindalaks määratud tema ametiülesannete mahu alusel (nagu ka üldkohtute kohtunike puhul). Liikmesriigi õiguskorras tuleks pöörata tähelepanu Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) 8. aprilli 2009. aasta resolutsioonile II PZP 2/09, milles on näidatud erinevused tööseadustikus reguleeritud tööülesannetega seotud tööaja ja ametiülesannete arvuga määratletud kohtunike tööaja vahel. Resolutsioonis rõhutatakse, et kohtunike tööaja reguleerimisega ei rakendata direktiivi sätteid, jättes kehtestamata õiguse puhkeajale, ja selles ulatuses tuleb tööseaduse artikli 5 kohaselt kohaldada selle õigusakti sätteid. Direktiivi [2003/88] järgi peab kohtunikele olema samuti tagatud minimaalne puhkeaeg ja nende tööaeg ei tohi arvestusperioodil olla pikem kui 48 tundi nädalas. Alates sellest resolutsioonist ei ole seadusandja muutnud kohtunike tööaega puudutavaid põhimõtteid. Kohaldades kohtunikele asjakohaselt iselaadselt mõistetavat ametiülesandepõhist tööajasüsteemi valemist (tsiviilseadustiku artikkel 140), võib eeldada ja peabki eeldama, et juhul, kui kohtunikule kavatsatakse anda lisäülesandeid õigusvaldkonnas, mis jääb väljapoole tema eriala, peab töandja (Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimene esimees) andma hinnangu sellele, kas antud uusi ülesandeid on seniste ülesannete jätkumisel üldse võimalik täita. Juhtumi faktilises olukorras olid töö- ja sotsiaalkindlustusajade kolleegiumi kohtunikel juba määratud ametiülesanded lähimaks arvestusperioodiks ja pärast tsiviilkolleegiumisse määramist on sellisel kohtunikul üks kohtuistung rohkem kui tavapäraselt selles kolleegiumis õigust mõistval kohtunikul (neli kohtuistungit kuus võrreldes kolme kohtuistungiga kuus). Praktikas toob seega lisaistungi määramine töö- ja sotsiaalkindlustusajade kolleegiumis ilma tööajaga seotud asjaolude analüüsimiseta kaasa direktiivis [2003/88] ette nähtud lubatud piirmäärade rikkumise.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib ka, et nii Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimene esimees kui ka tsiviilkolleegiumi esimees, kelle määruste alusel

moodustati käesolevat asja lahendamiseks kohtukoosseis, nimetati Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale samadel asjaoludel kui kohtuasjas, milles tehti 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W.Ż. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798. Eelotsusetaotluse esitanud kohus juhib tähelepanu ka asjaolule, et 23. septembril 2022 tegi kohus kohtumääruse (kohtuasi III CZP 43/22), millega esitati Euroopa Kohtule küsimus, kas ELL artiklit 2 ja artikli 6 lõikeid 1 ja 3 ning artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostöös põhiõiguste harta artikliga 47 ja ELTL artikliga 267 tuleb tõlgendada nii, et õiguslikke tagajärgi ei too kaasa kohtukoosseisu määramise toiming nagu Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe määramine, kui nii moodustatud kohtukoosseis ei ole sõltumatu, erapooletu ja eelnevalt seaduse alusel moodustatud kohus liidu õiguse tähenduses, võttes eelkõige arvesse järgmist: a) selle kolleegiumi koosseisus osalevad isikud, kes on Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse nimetatud viisil, mis on selgelt vastuolus liikmesriigi õigusnormidega kohtunike ametisse nimetamise kohta, mida on kinnitatud ka liikmesriigi kõrgeima astme kohtu praktikas, ja niisugused isikud on kohtukoosseisus enamuses; b) kohtukoosseis on moodustatud eeltoodud viisil Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe poolt, kes nimetati Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse samadel asjaoludel ja rikkudes Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe ametisse nimetamise põhimõtteid. Eelotsusetaotluse esitamise kuupäeva seisuga ei ole kõnealuses asjas seda küsimust Euroopa Kohtule veel saadetud.

- 18 Viidates nimetatud eelotsuse küsimuse põhjendusele, rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe ja tsiviilkolleegiumi esimehe valiku problemaatilisust.
- 19 Seaduse kõrgeima kohtu kohta artikli 15 kohaselt valib kõrgeima kohtu esimehe ametikoha kandidaadid asjakohase kolleegiumi kohtunike kogu (edaspidi „kohtunike kogu“). Kohtunike kogu on Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) organ ja sellesse kuuluvad kõik kolleegiumi koosseisu kohtunikud. 29. juunil 2021 võttis Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi esimehe valimiseks kokku kutsutud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi kohtunike kogu enamushääletage vastu resolutsiooni lükata kohtunike kogu istung edasi ajani, kui on lõpetatud Euroopa Kohtu menetluses olevad kohtuasjad seoses Euroopa Komisjoni kaebusega Poola vastu (C-791/19) ning eelotsusetaotluste asjad C-487/19 ja C-508/19. Kui Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi esimehe ametiaeg 31. augustil 2021 lõppes, usaldas Poola Vabariigi president tsiviilkolleegiumi juhtimise Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimesele esimehele. Sel viisil põhimõtteliselt ühendati Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimese esimehe ja tsiviilkolleegiumi esimehe funktsioonid, mida seadus kõrgeima kohtu kohta ette ei näe. Seaduse kõrgeima kohtu kohta artiklis 13a koostöös artikliga 15 ette nähtud Poola Vabariigi presidendi õigus delegerida Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimehe ülesannete täitmist kujutab endast põhiseadusest tuleneva kohtuvõimu ja täitevvõimu lahususe ja sõltumatuse põhimõtet (Poola Vabariigi põhiseaduse artikkel 173). Poola Vabariigi

põhiseaduse sätteid, mis reguleerivad Poola Vabariigi presidendi pädevust, ei näe Poola Vabariigi presidendile täitevvõimu organina ette õigust teha iseseisvaid otsuseid nimetada teatud kohtunikke täitma ametiülesandeid, mis võimaldavad neil teostada Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) organitepädevust.

- 20 Hoolimata kohtunike kogu enamuse protestist kutsus Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimene esimees Poola Vabariigi presidendi nimetatud isikuna 7. septembril 2021 kokku kohtunike kogu Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi esimehe ametikohale kandidaatide valimiseks. Kohtunike kogu istungi edasilükkamise ettepanekut ei pandud hääletusele. Kohtunikud, kes olid nimetatud Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunike ametisse enne 2018. aastat, keeldusid istungil osalemast, mis tõi kaasa kvoorumide puudumise ja selle, et Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi esimehe kandidaatide valimisel osalesid ainult uued ametisse nimetatud kohtunikud. Kvoorumide puudumine lahendati nii, et Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) esimene esimees määras tsiviilkolleegiumisse kaks isikut, kes olid varem nimetatud erakorralise kontrolli ja avalike suhete kolleegiumi kohtuniku ametikohale, ja ühe isiku, kes oli varem nimetatud distsiplinaarkolleegiumisse.
- 21 Kandidaatide valimine Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) tsiviilkolleegiumi esimehe ametikohale toimus seega vastuolus enamiku tsiviilkolleegiumi koosseisu kuuluvate kohtunike seisukohaga ja rikkudes Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) organiks oleva kohtunike kogu toimimise reegleid.
- 22 Seega tekib küsimus, kas määrustega Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) teise kolleegiumisse õigust mõistma määramise ja konkreetsete tsiviilasjade kohtunikule lahendamiseks määramise kohta kolleegiumis, kus määratud kohtunikud tavapäraselt õigust ei mõista, mille kontekstis ei ole kontrollitud nende pädevust õigust mõista ja mille on teinud identse staatusega isikud kui kohtuasjas C-487/19 ehk puuduliku menetluse käigus ametisse nimetatud isikud, on liidu õigusest tuleneva kohtunike ja kohtute sõltumatuse nõude järgimise kontekstis kohus moodustamise viisil, mis rikub poolte õigust õiglasele kohtumõistmisele, millest ei anna tunnistust mitte ainult selle kohtu koosseis, vaid ka materiaal-tehniliste toimingute kulg (kohtuasja lahendamiseks määramise määrus, kohtunik-ettekandja muutmise määrus, kohtuasja lahendamiseks kohtukoosseisu määramise määrus).
- 23 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul liidu õiguse (ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik ja põhiõiguste harta artikkel 47) tõlgendamise kontekstis vajalik samuti vastus küsimusele, kas kohtukoosseisu määratud kohtunikud võivad liidu õiguse esimese põhimõtet ning Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat arvesse võttes keelduda neile lahendamiseks määratud kohtuasjades toimingute tegemist, käsitades tühistena määrusi, millega kohustatakse neid ilma nende nõusolekuta täitma ametikohustusi teises Şąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kolleegiumis, või kas vaatamata juba esiletoodud puudustele ja põhiõiguste rikkumistele peavad nad kohtuasju lahendada, jättes *de facto* poole otsustada tehtava kohtuotsuse võimaliku edasikaebamise kohtuotsusena, mille on teinud

kohus koosseisus, mis on moodustatud ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku ja põhiõiguste harta artiklit 47 rikkudes.

TÖÖDOKUMENT